

มรดกธรรม

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญาหนักิกขุ
จากธรรมชาติ ๑๐ พ.ศ. ๒๔๕๔ คือนัผู้ธรรมชาติ ๑๐ ค.ศ. ๒๕๕๐

สุขทุกข์อยู่ที่ใจ

การทำใจให้เป็นสุขโดยปราศจากการปรุงแต่ง

สุขทุกข์อยู่ที่ใจ

การทำใจให้เป็นสุขโดยปราศจากการปรุงแต่ง

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญาันทิกขุ)

เพื่อการควบคุมจิตใจให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้อง

เพื่อการเป็นสุขโดยปราศจากการปรุงแต่ง

คำนำ

ปณฺญาสหิต นโร อธิ ทุกฺเข สุขานิ วินฺทติ

คนมีปัญญา ถึงแม้ตกทุกข์ ก็ยังหาสุขพบ

พุทธศาสนสุภาษิตที่ได้ยกมากล่าวข้างต้น เป็นพระวचนะขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ประารถนาให้ได้ลวงพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง พุทธศาสนสุภาษิตทั้งหลายจึงเป็นสุภาษิตที่พระเดชพระคุณ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ได้อัญเชิญมาปาฐกถาเทศนาอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนอยู่ตลอดเสมอมา

ปาฐกถาธรรมเรื่องนี้ ได้กล่าวถึงเรื่อง **สุขทุกข์อยู่ที่ใจ... การทำใจให้เป็นสุขโดยปราศจากการปรุงแต่ง** อันสาธุชนพึงใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อความสงบสุขอันจักบังเกิดขึ้นแก่ตนเองครอบครัวและสังคมสืบไป

ธรรมสภา ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระเดชพระคุณหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ที่ได้เมตตาให้ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม จัดพิมพ์พระธรรมคำสอนอันมีค่ายิ่งออกเผยแพร่ เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรมและความเจริญองกามแห่งปัญญาจักบังเกิดแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

สุขทุกข์อยู่ที่ใจ : การทำให้เป็นสุขโดยปราศจากการปรุงแต่ง

ความสุข ความทุกข์...ล้วนเกิดจากจิตใจ	๗
ควบคุมจิตใจให้อยู่ในสภาพที่มีความคิดถูกต้อง	๘
หลักธรรมเพื่อสร้างสุขแก่จิตใจ	๙
คำสอนของพระผู้มีพระภาคเป็นความจริง	๑๐
ปฏิบัติตามทางของพระองค์ จักพบแต่ความสุข	๑๐
พุทธบริษัทต้องเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแจ่มใส	๑๑
อาหารหล่อเลี้ยงจิตใจให้มั่นคง เข้มแข็ง	๑๑
พระธรรม...สร้างความคิดเห็นให้ถูกต้อง	๑๒
จิตใจที่เป็นสุขโดยไม่ได้รับการปรุงแต่ง	๑๓
โลกีย์ปัญญา : ปัญญาที่คลุกคลีอยู่กับโลก	๑๔
สุขที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีก	๑๔
สุขที่เจือด้วยเครื่องล่อเครื่องจูงใจ	๑๕
“ได้” กับ “เสีย” สร้างปัญหาเท่ากัน	๑๖
ไม่มีอะไรได้ ก็ไม่มีอะไรเสีย ก็ไม่เป็นทุกข์	๑๖
ทำให้รู้เท่าทันในสิ่งทั้งปวง	๑๗
ทุกสิ่งที่พระพุทธองค์สอน เป็นเรื่องที่ทำได้ทั้งสิ้น	๑๘
วิศมีแห่งธรรมะ	๑๙
จิตที่เข้าถึงธรรม...ย่อมมีความสุข	๒๐

เมื่อรู้จักปลงรู้จักวาง อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข	๒๑
ถูกทั้งคู่...คือผิดทั้งคู่ และทุกข์ทั้งคู่	๒๒
อยู่ในสังคมอย่างไรให้เป็นสุข	๒๕
จิตใจมีศีลมีธรรม ทำให้เกิดความสุข	๒๕
ละเสียซึ่งความยึดถือในตัวตนของตน	๒๖
โอรน อ่อน ผ่อน ตาม	๒๗
ผ่อนผันสั้นยาว	๓๐
ธรรมชาติของคนดี	๓๑
ลดทิฏฐิมานะ	๓๓
ช่างซุงวง	๓๔
เมื่อจิตใจสงบเยือกเย็น ปัญหาก็ผ่านพ้นไปได้	๓๗
เมื่อถึงคราวเสีย ก็ต้องยอมเสีย	๔๐
ความเห็นแก่ตัวสร้างทิฏฐิมานะ	๔๕
ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจสบาย ชีวิตก็เป็นสุข	๔๖

- *อย่าตามใจตัว...แต่ต้องตามใจพระ*
การตามใจพระ คือ...
ตามหลักการในทางพระศาสนา

- คนที่มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตนั้น
ล้วนแต่เป็นคนที่รู้จักเอาชนะตัวเอง
...ข่มใจตัวเองไว้ได้ทั้งสิ้น
คนเรา...จะเป็นอะไรได้สำเร็จย่อมอยู่ที่การกระทำ
ไม่ใช่เป็นเพราะใครมาทำให้เราเป็น
หรือเพราะอะไรมาดลบันดาลให้เราเป็น
ถ้าท่านปรารถนาจะเป็นใหญ่
...จงตั้งต้นจากจุดน้อยไปก่อน
ถ้าท่านต้องการสร้างตึก...จงคิดถึงรากตึกเสียก่อน
ถ้าตึกมีความสูงเท่าใด...รากมันก็ต้องลึกไปเช่นกัน
การสร้างตนก็เป็นเช่นนั้น
รากของความยิ่งใหญ่อยู่ที่ความอ่อนน้อมถ่อมตน
...ความเชื่อฟัง และ...ความมีวินัย นั่นเอง

อมตวาจาปัญญาชั้นทภิกขุ

สุขทุกข์อยู่ที่ใจ

การทำใจให้เป็นสุขโดยปราศจากการปรุงแต่ง

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะอันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังด้วยดี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ความสุข ความทุกข์...ล้วนเกิดจากจิตใจ

ในระยาะนี้อากาศมันร้อน จิตใจก็พลอยร้อนไปกับอากาศด้วย...เราอย่าร้อนไปกับอากาศ ทำใจให้เย็นๆ ให้สบายๆ อีกไม่กี่วันเดือนเมษายนก็จะหมดเดือนไปแล้วก็ขึ้นเดือนพฤษภาคม ฝนก็เริ่มจะมาบ้างแล้ว

ความเป็นอยู่ตามธรรมชาติมันก็เป็นอย่างนั้น เปลี่ยนไปตามวาระ ถึงหน้าร้อน...พื้หน้าร้อนก็หน้าฝน...พื้หน้าฝนก็หน้าหนาว...พื้หน้าหนาวก็หน้าร้อน มันว่ากันไปเรื่อยไป ตั้งแต่สร้างโลกมา มันก็เป็นอยู่อย่างนี้ มนุษย์ก็อยู่กันมาได้ไม่ลำบากเดือดร้อนอะไรมากเกินไป

ความสุขความทุกข์มันอยู่ที่ใจของเรา...เราคิดเอาแล้วมันก็เป็นไปตามความคิดของเรา

ถ้าเราคิดให้ถูก มันก็เป็นไปในทางถูก

ถ้าคิดผิดก็เป็นไปในทางผิด

คิดให้เป็นทุกข์ก็นั้งเป็นทุกข์

คิดให้เป็นสุขก็นั้งสบายใจ

สิ่งทั้งหลายเกิดจากความคิดของเราทั้งนั้น

ควบคุมจิตใจให้อยู่ในสภาพที่มีความคิดถูกต้อง

เพราะฉะนั้น การศึกษาพระศาสนา หรือว่าการปฏิบัติกิจในพระศาสนา ก็มีจุดหมายสำคัญอยู่ที่ว่า ควบคุมจิตใจของเราให้อยู่ในสภาพที่มีความคิดถูกต้อง นี่เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะว่าจิตของคนเรา

นี่ถ้าตั้งไว้ผิดแล้ว มันทำร้ายเราแรงยิ่งกว่าโจรหรือศัตรู
ทำร้ายแก่เรา แต่ถ้าตั้งไว้ถูกแล้ว... จะเกิดเป็นคุณเป็นค่า
แก่ชีวิตของเรามาก

หลักการเพื่อสร้างสุขแก่จิตใจ

เราจึงต้องศึกษาว่า เราจะทำอย่างไรจึงจะตั้งใจ
ไว้ถูก ทำอย่างไรเรียกว่าตั้งใจไว้ผิด ให้รู้ว่าถูกผิดมัน
แตกต่างกันอย่างไร สุขกับทุกข์แตกต่างกันอย่างไร
ดีกับชั่วแตกต่างกันอย่างไร ให้เห็นชัด อย่าเอาไปปนกัน
อย่าเอาสุขเป็นทุกข์เอาทุกข์เป็นสุข เอาดีเป็นชั่ว เอาชั่ว
เป็นดี เอาความเสื่อมมาเป็นความเจริญ เอาความเจริญ
ไปเป็นความเสื่อม อย่างนี้เรียกว่ามันปนกันให้ยุ่งไปหมด
เพราะเราไม่รู้ชัดเห็นชัดในเรื่องนั้น

การที่เราจะรู้ชัดเห็นชัด ต้องศึกษาหลักเกณฑ์
หลักเกณฑ์นั้นก็มีอยู่ในคำสอนทางพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาของเรานั้น ได้วางหลักเกณฑ์อัน
ถูกต้องไว้ ให้เราเอาไปเป็นเครื่องมือสำหรับวินิจฉัยว่า
อะไรถูก อะไรผิด อะไรควร อะไรไม่ควร...

คำสอนของพระผู้มีพระภาคเป็นความจริง

คำสอนที่พระผู้มีพระภาคสอนไว้นั้น เป็นกลาง เป็นความจริง เป็นสิ่งที่ใครจะมาลบก็ไม่ได้ ทำให้เป็นอื่นไปก็ไม่ได้

อันใดพระองค์ว่าไว้ว่าอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น เป็นสัจจะเป็นความจริง เพราะว่าผู้รู้คือพระผู้มีพระภาค รู้ด้วยจิตใจที่ลึกซึ้ง คิดค้นอยู่เป็นเวลานานจึงเข้าใจสิ่งนั้นแจ่มแจ้ง แล้วก็พูดออกมาให้คนได้รู้ได้เข้าใจ พูดจากจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่เข้าใครออกใคร แต่ถ้าจะเข้าก็เรียกว่าเข้าข้างธรรมะอันเป็นสิ่งถูกต้อง

ปฏิบัติตามทางของพระองค์ จักพบแต่ความสุข

พระองค์จึงได้ตรัสวางหลักเกณฑ์ไว้ หลักเกณฑ์แต่ละเรื่อง ล้วนแต่เป็นสิ่งมีประโยชน์ เป็นแนวทางชีวิตที่เราควรจะนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเราทั้งนั้น และเป็นความจำเป็นที่เราจะต้องนำมาปฏิบัติ เพราะถ้าเราไม่ปฏิบัติ เราก็จะเป็นทุกข์ เราจะเกิดปัญหาในชีวิตประจำวัน ไม่สมกับที่เราเป็นพุทธบริษัท

พุทธบริษัทต้องเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแจ่มใส

พุทธบริษัทต้องเป็นผู้รู้ ต้องเป็นผู้ตื่น ต้องเป็นผู้ที่มีความเบิกบานแจ่มใส เพราะความคิดถูกต้อง การพูดถูกต้อง การกระทำถูกต้อง มีความเห็นถูกต้องอยู่ตลอดเวลา จิตใจก็ย่อมเบิกบานแจ่มใส ไม่มีความขุ่นมัวเกิดขึ้นในใจของเรา

เพราะเราเห็นชัดในเรื่องอย่างนั้น พวกเราจึงได้มาศึกษากันในรูปอย่างนี้ พอถึงวันอาทิตย์ ก็ถือว่าเป็นกิจประจำวันประจำชีวิต... ๗ วันก็คิดถึงว่า วันอาทิตย์เราควรจะไปวัด ไปฟังธรรม ไปเพิ่มความรู้ความเข้าใจ ถ้าเปรียบเหมือนหม้อแบตเตอรี่ ก็เรียกว่าเรามาชาร์จให้มีกำลังไฟเพิ่มขึ้นจะได้มีแสงสว่าง เวลาใดจะใช้มันก็ได้ทันที่ สภาวะจิตของเราทุกคนก็เป็นเช่นนั้น

อาหารหล่อเลี้ยงจิตใจให้มั่นคง เข้มแข็ง

...เรามาวัด ก็เท่ากับว่าเรามาเพิ่มกำลังภายในให้จิตใจเรามั่นคงเข้มแข็ง มีความเห็นถูกต้องอยู่เป็นประจำ แล้วก็ไปทำงานในโลกในชีวิตประจำวัน ๗ วัน พอครบ

เจ็ดวันก็มาชำระสะสาง มาเพิ่มกำลังให้ตัวเราเองอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเป็นอยู่อย่างนี้แล้วชีวิตของเราก็จะไม่เสื่อม ไม่เสียหายอย่างใด

แม้เราจะผลอไปบ้าง ประมาทไปบ้าง...ก็ไม่เกินเจ็ดวัน เพราะพอถึงวันที่ ๗ เราก็มาวัด มาวัดเราก็ได้รับคำเตือน คำบอก จากพระสงฆ์ที่มีหน้าที่ชี้บอกให้เราเข้าใจ เราก็จะารู้ได้เข้าใจในสิ่งนั้นขึ้น ได้เปลี่ยนชีวิตจิตใจเข้าหาความถูกต้องต่อไป ก็จะเป็นความก้าวหน้า ที่ถูกต้องในชีวิตประจำวัน ที่ถูกต้องต่อไป จึงได้กระทำกันสม่ำเสมอ ญาติโยมที่มาฟังธรรมก็มาอยู่เป็นประจำ มาอยู่ตั้งนานแล้วไม่เบื่อไม่หน่าย

พระธรรม...สร้างความคิดเห็นให้ถูกต้อง

สิ่งที่เป็นของโลกๆมันมีวันเบื่อ ดูหนังเรื่องเดียวก็เบื่อแล้ว ถ้าไปที่โรมันฉายเรื่องนั้น ฉายเรื่องนั้น เราก็จะเบื่อไม่อยากจะไปดู หรือว่าเราทำอะไรที่ซ้ำๆซากๆ เราก็เบื่อหน่าย แต่ว่าถ้ามาวัด มาฟังธรรม มันไม่เกิดความเบื่อหน่าย หนังสือธรรมะก็เหมือนกัน เราอ่านแล้วเราก็

ไม่เบื่อหน่าย อ่านแล้วอ่านอีก เรื่องบางเรื่องเราอ่านตั้งหลายสิบครั้ง ก็ยังไม่รู้จักเบื่อ อ่านได้ตลอดเวลา เพราะมันเป็นเรื่องที่เราอ่านแล้วสบายใจ อ่านแล้วเกิดความคิด ความเห็นที่ถูกต้องขึ้นมา มันเป็นความสุขในภายใน เราจึงไม่เบื่อหน่าย ซึ่งไม่เหมือนกับเรื่องอื่น...

จิตใจที่เป็นสุขโดยไม่ได้รับการปรุงแต่ง

ผู้ที่มาวัดอยู่บ่อยๆนั้น ไม่ค่อยมีความยุ่ง เพราะเราได้มีแสงสว่างประจำใจ แต่คนที่ไม่ค่อยได้เข้าวัด ไม่ได้ฟังธรรม มักเกิดปัญหาขึ้นในชีวิตด้วยประการต่างๆ เมื่อเกิดปัญหาก็กังวลกับปัญหา ไม่รู้เหตุของปัญหา ไม่รู้วิธีแก้ปัญหา ปัญหามันก็เพิ่มขึ้นในใจของเรามากขึ้น เราจึงเต็มไปด้วยความทุกข์ความเดือดร้อน ฉะนั้นเมื่อเราไม่อยากพบกับสิ่งนั้น เราจึงได้ทำกันในรูปอย่างนี้

ความจริงแล้วการพูดธรรมะให้คนฟังนั้น ต้องทำบ่อยๆ ทำมากที่มากแห่ง คนจะได้รู้จะได้เข้าใจอะไรๆกันมากขึ้น ให้เรานึกถึงสังคมปัจจุบันว่า มีความเป็นอยู่กันอย่างไร เป็นอยู่กันด้วยความไม่มีหลักเกณฑ์ในจิตใจ

แล้วก็ทำอะไรยุ่งๆ เบียดเบียนกัน ช่มเหลงกัน เอาไรต์
เอาเปรียบกันด้วยประการต่างๆ

โลกียปัญญา : ปัญญาที่คลุกคลีอยู่กับโลก

แม้คนที่มีการศึกษา เป็นปัญญาชน แต่ว่าเป็น
ปัญญาประเภทที่เขาเรียกว่า โลกีย์ โลกียปัญญา...
ปัญญาที่ไปคลุกคลีอยู่กับโลกตลอดเวลา ก็ยังสร้าง
ปัญหา สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน ไม่มีปัญญาที่
จะข้ามโลก ไม่มีปัญญาที่จะรู้เท่าทันในเรื่องของโลก
อย่างแท้จริง จิตใจยังตกต่ำอยู่ ยังมีความประพฤติ
มีความคิดไม่ถูกไม่ต้องกันอยู่ตลอดเวลา เพราะขาด
ปัญญาอีกประเภทหนึ่ง

สุขที่ไม่ต้องกลับมาทุกข์อีก

คล้ายๆกับว่า...คนมีตาเดียว ตาข้างหนึ่งบอด มอง
อะไรไม่เห็น ข้างหนึ่งมองเห็น แต่เห็นอยู่ข้างเดียว เห็น
แต่ในด้านวัตถุ เห็นในด้านโลกีย์ แต่ไม่เห็นในด้านที่
จะข้ามโลกไป ซึ่งเรียกว่า โลกุตตระ แล้วก็ไม่ใช่ใจว่ามัน

จะให้ความสุขอย่างไร เพราะเขาเคยกับความสุขในทางวัตถุ เคยกับความสุขเพราะมีเพราะได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ ไม่เคยกับความสุขในเรื่องที่ว่า ไม่ต้องมีก็เป็นสุข ไม่ต้องได้ก็เป็นสุข มันเป็นสุขที่ใจ...จิตใจของเราสงบ ไม่วุ่นวาย ไม่เศร้าหมอง ความสุขแบบนั้นเรามองไม่ค่อยเห็น เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจไม่เคยประสบ

แต่ถ้าได้พบด้วยใจตนเองสักครั้งหนึ่ง เมื่อเราเป็นสุขในรูปอย่างนั้น เราก็พูดกับตัวเราเองได้ว่า มันดีกว่าความสุขเมื่อก่อน เป็นความสุขที่ไม่ต้องทุกข์อีก ในภายหลัง ความสุขที่เกิดจากการมีก็ได้...มันเป็นความสุขที่ต้องทุกข์ในภายหลัง เพราะความสุขจากวัตถุนั้นมันต้องมีทุกข์ตามมา

สุขที่เจือด้วยเครื่องล่อเครื่องจูงใจ

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า อามิสสุขคือความสุขที่เจือด้วยเครื่องล่อเครื่องจูงใจ มีปริมาณเท่าใด ความทุกข์ก็มีปริมาณเท่านั้น เราสุขเพราะเรื่องอะไรเท่าใด เราก็ต้องทุกข์เพราะเรื่องนั้น ทำไมจึงต้องเป็นทุกข์...

ก็เพราะว่าสิ่งทั้งหลายมันไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงไป
มันอาจจะแตกจะหายไปเมื่อใดก็ได้ เราก็ต้องเป็นทุกข์
เพราะสิ่งนั้น

“ได้” กับ “เสีย” สร้างปัญหาเท่ากัน

คนใดพอใจมากมันก็ทุกข์มาก เช่นเราพอใจใน
วัตถุใดมาก พอวัตถุนั้นแตกเราก็เป็นทุกข์ เราพอใจใน
คนใดมาก เมื่อคนนั้นตายจากเราไป เราก็มีแต่ความ
ทุกข์ความเดือดร้อนใจ มันเป็นอย่างนั้น

“ได้” กับ “เสีย” มันสร้างปัญหาเท่ากัน

เมื่อ “มีได้” มันก็ “เสียได้”

เมื่อเสีย...ก็เกิดความทุกข์เดือดร้อนขึ้นในจิตใจ

ไม่มีอะไรได้ ก็ไม่มีอะไรเสีย ก็ไม่เป็นทุกข์

แต่ถ้าใจเรารู้สึกว่าไม่มีอะไรได้ ไม่มีอะไรเสีย ใจ
เราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ เพราะเราไม่ได้มีอะไร เราไม่ได้เสีย
อะไร เราก็ไม่สูญเสียอะไร ให้ถือว่าถ้าเมื่อมีเรื่องได้ก็
ต้องมีเรื่องเสีย เมื่อ “มี” มันก็ต้องมีเรื่อง “ไม่มี” คู่กันไป

ตลอดเวลา แต่ถ้าเมื่อใดใจเราเข้าถึงสภาพว่า ไม่มีอะไรที่จะได้ ไม่มีอะไรที่จะเสีย เราก็เป็นคน “ไม่ได้ไม่เสีย”

เหมือนกับนักการพนัน...เมื่อ มี “ชนะ” มันก็ต้องมี “แพ้” เมื่อแพ้ก็น่าเป็นทุกข์ แล้วก็คิดแก้ตัว มันก็ไปก่นไห้ญี่ไม่รู้จักจบไม่รู้จักสิ้น เรื่องวัตถุที่เรามีเราได้ มันก็เป็นสภาพเช่นนั้น

ทำใจให้รู้เท่าทันในสิ่งทั้งปวง

ฉะนั้น เราควรจะได้ทำใจให้รู้เท่าทันต่อสิ่งนั้น เมื่อมีอะไรก็เหมือนกับไม่มี ได้อะไรก็เหมือนกับไม่ได้ ถ้าเราไม่มี เราไม่ได้ เราก็ไม่เสีย เมื่อเราไม่เสีย เราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์อะไร มันดีไหม...ถ้าเราคิดอย่างนั้น?

ญาติโยมก็มองเห็นว่ามันดี แต่ว่าเรายังทำไม่ได้ เพราะว่าเรายังไม่ได้เริ่มฝึกหัด ไม่ได้เริ่มปฏิบัติในเรื่องอย่างนั้น ไม่ได้เคยคิดในรูปอย่างนั้น จึงต้องมาเริ่มฝึกหัด ปฏิบัติหัดคิดหัดนึกในรูปอย่างนั้นเสียบ้าง คอยสอนตัวเราเองเมื่อมีอะไรเกิดขึ้น ก็ให้รู้ว่ามันเกิดขึ้นอย่างไร แล้วมันจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มันจะดับไปอย่างไร

เรารู้ไว้ล่วงหน้า เวลามันเปลี่ยนแปลงไปเราก็ไม่เป็นทุกข์
ไม่ต้องร้อนอกร้อนใจเพราะสิ่งเหล่านั้น

อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องฝึกกระทำ ฝึกการคิด
ฝึกการมอง ฝึกการพิจารณา เพื่อให้เข้าใจในเรื่องนั้น
ถูกต้องตามสภาพที่เราควรจะรู้ควรจะเข้าใจ แล้วจิตใจ
เราก็จะไม่หวั่นไหวโยกโคลงไปตามอารมณ์นั้นๆ

ทุกสิ่งที่พระพุทธรูปองค์สอน เป็นเรื่องที่ทำได้ทั้งสิ้น

บางคนอาจจะนึกเขวไป คือนึกว่าเป็นเรื่องที่ทำ
ไม่ได้ นึกว่าเป็นเรื่องทำไม่ได้นี้ไม่ได้ประโยชน์อะไร มัน
ทำให้เราเกิดความท้อแท้ เหนื่อยหน่าย ไม่มีกำลังใจที่
จะทำ เพราะเรานึกว่าทำไปก็ไม่ได้...อันนี้คิดผิด

ให้เรานึกเสียใหม่ว่า สิ่งใดที่พระผู้มีพระภาคตรัส
สอนให้ชาวโลกได้รู้ได้เข้าใจนั้น...เป็นเรื่องที่ทำได้ เป็น
เรื่องทำได้ก็เพราะพระองค์ได้ทรงกระทำเป็นตัวอย่าง
ก่อนแล้ว ได้เดินตามทางนั้นแล้ว แล้วก็พบความสุขที่
ไม่เหมือนกับที่พบมาก่อน...พระองค์ทำได้ สาวกของ
พระองค์ คือ พระอริยสงฆ์สาวกก็ทำได้เหมือนกัน

ในวงการพระศาสนาครั้งนั้น มีอุบาสกอุบาสิกา
หลายคน ที่เป็นผู้บรรลุดุคคุณธรรมขั้นสูงถึงขั้นอนาคามี...
คุณธรรม มี ๔ ขั้น คือ ขั้นโสดาบัน ขั้นสกิทาคามี ขั้น
อนาคามี ขั้นพระอรหันต์ ผู้ครองเรือนก้าวไปถึงขั้น
อนาคามี จิตใจเข้าไปได้ถึงขั้นนั้นแล้ว เขาก็มีความสุข
ความสบาย แต่เขายังอยู่ครองบ้านครองเรือน ยังดำเนิน
ธุรกิจการค้าการขาย หรือว่าทำอะไรทุกอย่างก็ทำไป
ตามหน้าที่ แต่ว่าสภาพจิตมันแตกต่างกับคนอื่น

คนอื่นทำด้วยความเป็นทุกข์ แต่ผู้ที่มีจิตใจสูงนั้น
ทำด้วยความไม่เป็นทุกข์ มีอะไรก็ไม่เป็นทุกข์ ได้อะไร
สูญเสียอะไรไป...เขาก็ไม่เป็นทุกข์ มันแตกต่างตรงนี้...ที่
จิตใจมันผิดกัน...เขามีชีวิตสบาย ในครอบครัว ลูกเต้า
ก็เรียบร้อย คนที่อยู่ร่วมในการงานก็เรียบร้อย

รัศมีแห่งธรรมะ

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่า รัศมีแห่งธรรมะเข้าไปปกคลุม
หุ้มห่อคนเหล่านั้น ให้มีความคิดตามผู้เป็นหัวหน้า
หัวหน้าเดินไปทางไหน ลูกน้องก็ตามไปทางนั้น หัวหน้า

ใจเย็น ใจสงบ ลูกน้องก็เอาแบบมั่ง หัวหน้าเป็นคนที่มีความสุขยิ้มแย้มแจ่มใส เพราะมองเห็นอะไรชัดเจน คนเหล่านั้นก็เอาความสุขนั้นไปใช้บ้าง นี่...มันติดต่อกัน เพราะการประพฤติปฏิบัติอย่างนั้น มีตัวอย่างธไป

จิตที่เข้าถึงธรรม...ย่อมมีความสุข

แม้เป็นองค์พระราชามหากษัตริย์...ท่านก็ยังทรงปฏิบัติธรรมได้บรรลุมรรคผลขั้นต้นๆ เช่นบรรลุมรรคผลขั้นโสดา เหมือนกับพระเจ้าพิมพิสาร ท่านต้องไปอยู่ในคุกเพราะลูกชายทรยศ แต่ท่านไม่ได้เป็นทุกข์อะไร ท่านอยู่โดยไม่เป็นทุกข์ แม้ถูกทรมานท่านก็มีได้มีความสุข ทุกข์ความเดือดร้อนใจ เพราะจิตใจท่านเข้าถึงธรรมะก็มีความสุขในทางใจ ธรรมะมันตามไปคุ้มครอง ตามไปรักษาคนที่กำลังตกระกำลำบาก ให้มีความสุขในสภาพที่น่าจะเป็นทุกข์นั้น อยู่ในสถานที่เป็นทุกข์แต่ไม่เป็นทุกข์ อยู่ในสภาพที่ใครมองเห็นแล้วว่า “แหม แย่เต็มที” แต่เขาไม่รู้สึกรว่าแย่อะไร เพราะจิตใจเขามีปัญญา รู้เท่ารู้ทันต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้อง เขาจึงไม่มีปัญหาเกิดขึ้น

เมื่อรู้จักปลงรู้จักวาง อยู่ที่ไหนก็เป็นสุข

คนที่ไม่ได้เข้าถึงธรรมะ ไม่ได้ศึกษาเรื่องชีวิตให้ถูกต้อง พอมีการสูญเสียอะไรขึ้นแม้นิดหน่อย ความทุกข์มันใหญ่โตเท่าภูเขา แล้วก็บอกว่า ฉันทุกข์ที่สุดในชีวิต ฉันลำบากที่สุดในชีวิต ไปพูดเสียอย่างนั้น เพราะไม่รู้จักปลง ไม่รู้จักวาง ไม่รู้จักใช้ธรรมะเป็นเครื่องแก้ปัญหา เขาจึงมีสภาพจิตใจอย่างนั้น คนที่ได้เรียนได้รู้แล้ว สภาพจิตใจมันแตกต่างกัน อยู่ที่ไหนก็มีสภาพเป็นสุขทั้งนั้น

พระอรหันต์เจ้าที่อยู่ในป่ากับที่อยู่ในเมืองนั้นก็เหมือนกัน อยู่ในป่าอย่างใดอยู่ในเมืองก็อย่างนั้น ท่านไม่ได้มีการตื่นเต้นกับสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ไม่เหมือนเราชาวบ้าน ถ้าอยู่ในเมืองใจอย่างหนึ่ง พอไปอยู่ในป่าใจอย่างหนึ่ง พอมีอะไรเกิดขึ้นใจมันก็เป็นไปอย่างหนึ่ง เมื่อไม่มีอะไรเกิดขึ้นใจก็เป็นไปอย่างหนึ่ง

มันเปลี่ยนแปลงไปเหมือนจิ้งจก ตัวจิ้งจกเปลี่ยนสีไปตามสภาพแวดล้อม ถ้าอยู่ในกำแพงขาวๆ มันก็มีสีขาวเหมือนกำแพง ถ้าไปอยู่ในที่ดำ มันก็มีสีดำคล้ายสิ่งนั้น กลมกลืนกันกับสิ่งนั้น เพื่อเอาตัวรอดนั่นเอง....

มันไม่ใช่เรื่องอะไร แต่มันไม่ได้มีจิตใจจะเปลี่ยนหรือ
มันเปลี่ยนไปเองตามธรรมชาติ ธรรมชาติของมันเป็น
เช่นนั้น ไม่เหมือนคนเราที่ชอบปรุงชอบแต่งจิตใจให้เป็น
ในทางสร้างปัญหา สร้างความทุกข์สร้างความเดือดร้อน
อันนี้มีตัวอย่างอยู่ในชีวิตประจำวัน

ถูกทั้งคู่...คือผิดทั้งคู่ และทุกข์ทั้งคู่

คนเรานี่ บางครั้งบางครั้งอาจจะเข้ากันได้กับ
บุคคลอื่น ควรจะทำอะไรร่วมกันได้ แต่ว่าเข้ากันไม่ได้
ร่วมกันไม่ได้ ไม่ต้องมากคนหรือ คนสองคนบางทีก็
เข้ากันไม่ได้ ร่วมอะไรกันไม่ได้ เอาข้างเข้าถูกกันตลอด
เวลา ไม่หันหน้าเข้าม้ายิ้มกัน ประนีประนอมกัน นั่นมัน
เป็นเพราะอะไร? อะไรมันเป็นเหตุหรือเป็นตัวการให้เกิด
อาการเช่นนั้นขึ้นมาในใจของบุคคลนั้น

เช่นสามีภรรยาบางคู่ก็อยู่กันมามีลูกสองสามคน
แล้วต่อมาเกิดระหองระแหงขึ้น ไม่พูดจากัน อยู่ในบ้าน
เดียวกันก็ไม่พูดจากัน ไม่หันหน้าเข้าหากัน มองกันด้วย
สายตาที่โกรธ สายตาที่เกลียดอยู่ตลอดเวลา แล้วเรา

ลองนึกสภาพครอบครัวนั้นจะเป็นอย่างไร เมื่อพ่อแม่นั้นตั้งข้อเข้าหากัน แล้วลูกจะเข้าฝ่ายไหน...? ลูกจะหันหน้าไปหาใคร? หันไปหาแม่...ตาเขียว หันไปทางพ่อ...พ่อก็ตาเขียว แล้วลูกจะทำอย่างไร ลูกก็อยู่บ้านไม่ได้ เมื่ออยู่ในบ้านไม่ได้ก็ต้องออกไปเที่ยววิ่งตามหน้าโรงหนัง ไปโนชอย...ไปคบเพื่อนคบฝูงที่พอยิ้มกันได้ ผลที่สุดเด็กเหล่านั้นก็กลายเป็นอันธพาลเป็นเด็กเกเรประจำชอยไป

นี่เป็นความผิดของใคร เป็นความผิดของพ่อแม่ที่ไม่หันหน้าเข้าหากันเพื่อแก้ปัญหา ต่างคนต่างนึกว่าถูก... ถูกทั้งคู่ คือผิดทั้งคู่ ให้จำไว้เป็นหลักว่า ถูกทั้งคู่ นี่มันผิดทั้งคู่ แต่ถ้าผิดทั้งคู่มันจะกลายเป็นถูกขึ้นมา คือเมื่อใดคนทั้งสองรู้สึกตัวว่า...กูผิด เมื่อนั้นมันจะถูกแล้ว แต่ถ้านึกว่า...กูถูก ไม่ยอมก้มหัวให้ใคร อย่างนี้แล้วมันจะผิดไปนาน เพราะยังสำคัญว่าตัวกูอยู่ตลอดเวลามันก็ไม่ได้...เป็นเช่นนั้นไม่ได้

ใหญ่ขึ้นไปกว่านั้นอีก ในสังคมที่มีคนมากๆ เช่นคนทำงานร่วมกันมากๆ เรามักจะได้ข่าวว่าไม่ถูกกัน ผู้จัดการกับผู้ชำนาญการ...อาจไม่ถูกกัน เช่นในงาน

อย่างหนึ่ง มีผู้จัดการ แล้วก็มีผู้ชำนาญการที่เขาเรียกว่า
เทคนิคเขียน บางที่เขาไม่ถูกกัน เมื่อไม่ถูกกันมันก็เกิด
ปัญหา ผู้จัดการจะทำอย่างนี้ ผู้ชำนาญการบอกว่า
ไม่เห็นด้วย ไม่ยอมพิจารณา งานมันก็ช้า...ไปไม่รอด
บริษัทนั้นจะล่มจมเพราะการไม่ร่วมมือกัน

ในวงงานของราชการเรานี้ก็เหมือนกัน บางทีก็
ไม่ลงร่องลงรอยกัน ท่านอธิบดีกรมนี้ไม่ถูกกับกรมนั้น
แล้วก็อยากที่จะทำให้มันฉิบหาย แต่ใครฉิบหายล่ะ?
ประเทศชาติฉิบหาย ประเทศชาติเดือดร้อน คนๆ นั้น
มันเดือดร้อนนิดหน่อย แต่ชาติเสียหายมากเดือดร้อน
มากกว่า จิตใจไม่ได้คิดถึงส่วนรวมเสียแล้ว แต่มา
คิดถึงแต่เรื่องส่วนตัวเป็นสำคัญ เพราะเราไม่ชอบ เรา
ไม่พอใจในบุคคลนั้น เราจะไม่ช่วยเหลือ เราจะไม่ทำใน
สิ่งนั้น เขาลืมไปว่างานนั้นไม่ใช่งานของคนนั้น แต่ว่าเป็น
งานของส่วนรวม เป็นงานของประเทศชาติ เราจะทำ
อย่างนั้นไม่ได้ แต่เขาไม่ได้คิดอย่างนั้น เพราะว่ามันมี
อะไรหนุนอยู่ในใจของเขาให้คิดผิดอยู่ตลอดเวลา จึง
ได้ตั้งข้อเข้าหากัน

อยู่ในสังคมอย่างไรให้เป็นสุข

ในระหว่างประเทศก็เหมือนกัน ที่เกิดเรื่องยุ่ง
ระหว่างประเทศ ไม่ใช่คนทั้งประเทศมันยุ่ง ไม่ใช่คน
ทั้งประเทศมันเกิดโกรธเกลียดกัน แล้วก็จะถืออาวุธ
จะไปฆ่ากัน มันโกรธกันสองคนเท่านั้นเอง สองคนนั้น
ก็คือคนที่ เป็นหัวหน้าในชาตินี้ละ เช่นเป็นประธานาธิบดี
หรือเป็นนายกรัฐมนตรี เกลียดคนประเทศนั้น นายก
คนนั้นอยากจะทำลายนายกคนนั้น แล้วก็ยกทัพเข้าไป
ย่ำยีปีศา อยากจะส่งเสริมคนนี้ อยากจะเตะคนนั้นให้
มันจมไปในธรณี มันก็ทำสิ่งชั่วร้ายขึ้น กระทบกระเทือน
กันไปทั้งหมด คนที่ทำนะมีไม่กี่คนหรอก แล้วก็ใช้อำนาจ
มีอิทธิพลที่จะบังคับคนอื่นให้ทำตามตนไปด้วย เลยเฮ
กันไปในทางผิด เฮไปในทางเสียหาย

จิตใจมีศีลมีธรรม ทำให้เกิดความสุข

เพราะฉะนั้นเรื่องของชาติบ้านเมือง เมื่อใดผู้นำ
ของชาติเป็นคนสัมมาทิฎฐิ มีศีลธรรมประจำใจ มีน้ำใจ
ประกอบไปด้วยความรักความปรารถนาดีต่อคนทั่วไป

เมื่อนั้นคนในประเทศนั้นก็มีความสุข เพราะได้ผู้นำเป็นผู้ที่มีศีลธรรม...บ้านเมืองก็เป็นสุข

แต่เมื่อใดถ้าผู้นำเป็นผู้มีใจเหี้ยม ใจโหด ไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม เอาแต่ส่วนตัวเป็นใหญ่ ถ้าใครขัดคอก็จับมาลงโทษกัน ทำร้ายกัน เบียดเบียนกัน สังคมก็มีปัญหา มีความวุ่นวายขึ้นด้วยประการต่างๆ นี่คือตัวปัญหาที่ทำให้เกิดอะไรขึ้นเพราะความไม่ยอมกัน

ละเอียดซึ่งความยึดถือในตัวตนของตน

ความไม่ยอมกันนี้มันมาจากอะไร? มันมีอะไรหนุนหลังอยู่ ที่เรียกว่าไม่ยอมนี้... สิ่งที่หนุนหลังความไม่ยอม ไม่พร้อมที่จะเข้าหากันนั้น เขาเรียกว่า...มานะ

มานะเป็นภาษาบาลี พุทธภาษาไทย หมายความว่า...ถือตัว ถือตน หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่าสำคัญตนผิด คือ สำคัญตนว่า...ฉันเก่งกว่าใครๆ ฉันรู้มากกว่าใครๆ ใครๆสู้ฉันไม่ได้ ฉันต้องเป็นหนึ่งในตองอู อะไรอย่างนี้ มันติดแต่เรื่องตัวทั้งนั้น มานะนี้มันติดแต่เรื่องตัว แล้วก็ข่มขู่คนอื่น หาวว่าคนอื่นไม่มีความรู้ ไม่มีความสามารถ

ไม่มีความฉลาดเท่าเทียมกับตน ตนเป็นคนเก่งแต่เพียง
ผู้เดียว แล้วมันจะเข้ากับใครได้

โอน อ่อน ผ่อน ตาม

คนเราถ้ามันเก่งแล้วมันไม่ยอมก้มหัวให้ใคร มัน
แข็งเหมือนกับเสาคอนกรีตก็ล้มไม่ลง... เสาคอนกรีตก็
ไม่ลง ไม่เหมือนยอดไม้ที่โอนอ่อนไปตามกระแสลมได้
เราดูยอดไม้เล็กๆลมพัดมันก็โอนอ่อนไป พัดไปทางไหน
มันก็อ่อนไปทางนั้น ไม่ค่อยมีอะไรแต่ว่าต้นไม้ใหญ่ มัน
ไม่อย่างนั้น...มันแข็งไว้

ในสมัยเด็กๆอ่านหนังสือแบบเรียนเร็วเล่มหนึ่ง มัน
ก็มีเรื่องสอนใจเหมือนกัน เพลงกับแพงสองคนพี่น้อง
บ้านอยู่ใกล้ป่า วันหนึ่งสองพี่น้องชวนกันไปเที่ยวป่า
เมื่อไปเที่ยวได้สักพักหนึ่งก็เกิดลมฝนตกลงมาอย่างหนัก
เพลงพี่ชายก็จูงน้องชายไปแอบอยู่ที่หน้าผา ซึ่งมีหิน
ชะงอกออกมา มันคงดี ฝนก็ไม่เปียก น้องก็กลัวตัวสั่น
เพราะเห็นลมแรงพายุแรงก็มีความกลัว ไม่เคยเห็นลม
พายุแรงๆ น้องก็มีความกลัว เหมือนกับคนกลัวแผ่นดิน

ไหว กลัวว่าตีกันมันจะพังลงมาทับแผ่นดินจะแยก เกิดความกลัวก็วิ่งหนีกันให้จ้ำละหวั่นไปตามๆกัน

พี่ชายก็ปลอบโยนน้องว่า “น้องไม่ต้องกลัว อันนี้มันเป็นปรากฏการณ์ของธรรมชาติ ธรรมชาติมันมีอย่างนี้ มีลม มีฝน มีพายุ มีอะไรต่างๆมันเป็นเรื่องธรรมชาติ และถ้าฝนตกแรงลมแรงอย่างนี้ ไม่เท่าใดมันก็หยุด เมื่อหยุดแล้วเราก็กลับบ้านได้ น้องไม่ต้องเดือดร้อนอะไร” นั่งพักกันอยู่ในที่นั้นต่อไปไม่นานเท่าใดฝนก็สร่างซา พอฝนซาแล้วก็เดินกลับบ้าน

เวลาเดินกลับบ้าน เจ้าพี่เห็นว่าควรจะสอนน้องได้ก็เลยสอนน้องว่า “น้องดูซิ ต้นไม้ใหญ่ เช่น ไม้ยาง ไม้กร่าง ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ไม้เต็ง ไม้รัง พวกที่เป็นไม้เนื้อแข็ง ลมพัด...มันแข็งมันยืนสู้ลม พอยืนสู้ลม...ลมมันแรงมากสู้ไม่ไหว...ล้มเอารากขึ้นเลย เรียกว่าล้มกันเป็นแถวเลยทีเดียว แต่ว่าพวกพงอ้อกอแซมหญ้าที่เขาเอามาทำไม้กวาดพวกนั้นล่ะ พอลมมา...มันอ่อนลู่ไปตามสายลม พอลมสงบแล้วตั้งตัวตรงต่อไปยืนต่อไป แต่ไม้ยูง ไม้ยาง ไม้กร่าง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่

ทั้งหลายล้มแล้วลุกไม่ขึ้น เพราะรากถอนไปแล้ว มัน
ลุกไม่ขึ้น”

อันนี้มันเป็นบทเรียนสอนน้องว่า ใจของที่แข็งนี้
ไม่ดี กระด้างนี้ไม่ดี ดี้อไม่ดี ดันไปคนเดียวก็ไม่ดี ดินั้น
มันอยู่ที่รู้จักอ่อน รู้จักอ่อนน้อม รู้จักถ่อมตัว เวลาใด
ควรอ่อนก็อ่อน...อย่าไปแข็งไว้ โอนอ่อนผ่อนตาม

เราพูดในภาษาไทยว่า โอน อ่อน ผ่อน ตาม

โอน...คือย้ายตัวจากชั่วไปดีได้...โอนย้ายไป เรา
เคยชั่วโอนไปหาความดีเสียได้ ไม่ต้องทำชั่วต่อไป นี่ก็
เรียกว่า...โอน

โอนไปแล้วเราก็ต้องอ่อนตามสิ่งแวดล้อม อย่าไป
ขึ้นแข็งอยู่ อย่าไปวางโตอยู่ อย่างนี้ก็ว่าเก่งอยู่ตลอดเวลา
เวลา ยอมให้คนอื่นเก่งบ้างสิ เราอยู่ในโลกนี้เราอย่าเก่ง
คนเดียว ให้คนอื่นเก่งบ้าง...ผลัดกันเก่ง มันก็จะค่อยๆ
ดีขึ้นไปสักหน่อย ให้คิดอย่างนั้น

แล้วมีเรื่องอะไรบางครั้งวามันก็ต้องอ่อนไปบ้าง
อย่าไปแข็งซึ่งตั้งดังอยู่ตลอดเวลา...ผ่อนตามไป ไรย
เชือกไป ให้มันไปก่อนจนสุดเชือกแล้วค่อยๆดึงกลับมา

จะดีกว่า อย่างนั้นจะดีกว่า เขาเรียกว่า โอน อ่อน ผ่อน
ตามไป ตามสิ่งที่ควรจะตามไป เรื่องมันก็จะไม่เสียหาย

ผ่อนผันสั้นยาว

อันนี้ก็เป็นบทเรียนสอนใจว่า คนเรามันต้องรู้จัก
ผ่อนผันสั้นยาวแล้วดี แต่ไม่รู้จักผ่อน ไม่รู้จักสั้น ไม่รู้จัก
ยาว ใช้อันเดียวตลอดเวลา มันก็ไม่ได้ มีลูกไม้ลูกเดียว
คือว่าแข็งตลอดเวลา...มันก็ไม่ได้ ต้องดูกาลเทศะ ดู
บุคคล ดูเหตุการณ์ที่มันเกิดขึ้นว่า อะไรเกิดขึ้นก็ต้อง
เปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคตามสมัย คนใดที่ถือความ
แข็งไม่ยอมเปลี่ยนแปลงก็เข้ากับคนอื่นไม่ได้

สมัยที่ประเทศไทยเปลี่ยนการปกครองใหม่ๆ จาก
สมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย มี
คนบางคนบอกว่าผมมันคนใจเดียว เขาบอกว่าเป็นคน
ใจเดียว มีความจงรักภักดีต่ออะไรก็จะรักต่อไป บางคน
พูดว่าผมมีพระองค์เดียว และจะไหวแต่องค์นั้นตลอดเวลา
เวลาไม่ยอมใคร ไม่ร่วมกับใคร คนนั้นก็อยู่ในสังคมไม่ได้
เพราะไม่รู้จักผ่อนผันการเป็นการอยู่

ธรรมชาติของคนดี

ในหลักธรรมของสัปบุริสชน สัปบุริสชน หรือว่า สัตตบุรุษ หมายความว่า เป็นคนดี มีเหตุผล มีปัญญา เขาวางหลักเอาไว้ ๗ อย่าง เรียกว่า รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้เวลา รู้บุคคล รู้ประชุมชน ให้รู้ในสิ่งทั้ง ๗ ประการนี้

ข้อที่ว่า รู้บุคคล หมายความว่า เราเข้าไปหาใคร เราต้องเรียนรู้ว่า คนนั้นเป็นคนประเภทไร มีนิสัยใจคอ เป็นอย่างไร เราจะไปเข้ากับคนนั้นเราจะเข้าโดยวิธีใด ให้รู้ว่าเขาชอบอะไร เขาเป็นคนอย่างไร

เหมือนกับเขาเล่าว่า มีคนๆหนึ่งอยากจะไปของาน กับผู้จัดการบริษัทแห่งหนึ่ง ก่อนที่จะไป...เขาศึกษา ก่อนว่าผู้จัดการคนนั้นเป็นคนมีนิสัยใจคอเป็นอย่างไร ก็ได้ทราบว่าเป็นคนมีนิสัยละเอียด ประณีต แม่ของเล็ก ของน้อยก็ไม่ยอมทะเลาะเลย เขาก็นึกว่าเราจะต้องทำตัว ให้เข้ากับคนๆนั้น เมื่อเดินเข้าไปพอใกล้จะถึงผู้จัดการ เขาก็ลงไปที่พักพิบเข้มขึ้นมาเล่มหนึ่งแล้ว เอาไปวาง ที่โต๊ะผู้จัดการ บอกว่าเข้มมันตกอยู่ ความจริงเข้มมัน

ไม่ได้ตกรอก แต่ว่าเขาถือไป...เตรียมไป เข็มเล่มนั้น
เขาเตรียมไป เรียกว่ามีลูกไม้หน่อย...เตรียมเข็มไปด้วย
พอไปถึงก็ทำเป็นก้มลงหยิบ ผู้จัดการก็มองดูว่ามันก้ม
ลงไปทำอะไร พอเข้าไปถึงก็บอกว่าเข็มตกอยู่เล่มหนึ่ง
ผู้จัดการก็ประทับใจนายคนนั้นทันที เอ้อ!...นายคนนี้นั้น
ละเอียดลออ แม้เข็มเล่มหนึ่งมันยังมองเห็น ก็เลยได้งาน
นั่นเอง เรียกว่า รู้จักบุคคลที่เราจะเข้าไปหาไปพูดจาให้
มันเข้ากันได้ บางคนไปหาใคร พอไปถึงก็พูดขัดคอกัน
เสียแล้ว ไม่ต้องพูดกันต่อไป มาถึงก็บั่นหน้ายักษ์เข้าใส่
เสียแล้ว...พูดไม่เป็น ไม่รู้จักใช้ถ้อยคำ ไม่รู้จักหวานล่อม
เอาแต่ความแข็ง เอาแต่นี้กว่าฉันเก่ง ฉันรู้เรื่องนั้น ฉัน
รู้เรื่องนี้ เลยก็พูดออกไปด้วยถ้อยคำที่ยั่วยุกิเลสเขา

คนเรามันมีอะไรในใจทั้งนั้น...อย่าไปกวน เหมือน
กับตะกอนมีอยู่ในน้ำ อย่าไปกวน เราจะตักดื่ม...ค่อยๆ
ตักเอาข้างบน อย่าเอากระบวยลงไปแล้วก็กวน ไม่ใช่
กินน้ำตาลทรายจะไปกวนทำไม ถ้าของที่เรใส่ น้ำตาล
เวลาจะกินก็กวนน้อยให้น้ำตาลละลาย แต่ที่มันมีแต่
ตะกอนจะไปกวนให้มันละลายทำไม

ลดทิฐิมานะ

บางคนไปหาใคร ไปกวนให้น้ำขุ่น ไปพูดยั่ว ยั่วให้เขาเกิดโมโหโทโส แล้วก็พูดกันไม่รู้เรื่อง เรียกว่าไม่เหมาะที่จะไปเป็นทูต คนที่จะไปเป็นทูตนั้นต้องเป็นคนอารมณ์เยือกเย็น มีเหตุผล รู้จักใช้ปัญญาในการที่จะพูดจะจาเพื่อเอาชนะเขาให้ดีให้ได้ ต้องใช้อย่างนั้น

เพราะฉะนั้น การรู้จักคนที่เราจะไปหาเป็นเรื่องดี เรื่องถูกต้อง รู้จักประชุมชนบริษัทที่เราจะเข้าไปหาว่าเป็นคนประเภทใด เราต้องทำตนให้พอเหมาะพอควรกับบริษัทนั้นๆ เพราะถ้าทำไม่เหมาะ...เขาก็จะเขม่นเตียวเขาจะรุมเรา

ฉะนั้นจะต้องรู้ว่า เราจะต้องทำอะไรจึงจะเข้ากับคนเหล่านั้นได้ ต้องประพฤติกรรมอย่างไรเพื่อเอาตัวรอดไปก่อน...อย่างนี้เป็นเรื่องสำคัญ

ผู้ที่จะทำอย่างนั้น ต้องลดทิฐิมานะซึ่งมีอยู่ในตัวมากๆ คนเราโดยปกติมันไม่ชอบลด...ไม่ชอบลดทิฐิมานะ...แต่ว่าชอบเพิ่ม ไปไหนก็เรียกว่าข้างสูงวงเข้าไปข้างสูงวงมันเดินสูงวงไปตลอดเวลา

ข้างชุงวง

พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนพระโมคคัลลานะว่า

“โมคคัลลานะ เธอจะเข้าไปในหมู่บ้านใดนิคมใด
อย่าไปแบบข้างชุงวง”

“แบบข้างชุงวง” คือ ไปด้วยอาการหยิ่งจองหอง
ประกาศیهื่อว่าฉันเก่ง นี่แหละเรียกว่าข้างชุงวง

คนที่เข้าไปในรูปเช่นนั้น เพียงแต่เขามองท่าเดิน
เขาก็รำคาญตาแล้ว เพราะคนอย่างนั้นเดินท่าทางยกหู
ชูหาง ความจริงหูของคนมันยกไม่ได้ หางก็ยกไม่ได้
แต่เขาเอาไปเปรียบกับหมา...หมามันเดินยกหูชูหาง
เข้าไป หมามันจะกัดกับใครเราดูที่หาง หางชี้ขึ้นไป หูชี้
ขึ้นไป หางคุดเตรียมตัว...มันไม่รู้จักหดหาง

ความจริงในบางครั้งหมามันเป็นบทเรียนสอนคน
ได้เหมือนกัน เช่นเวลามันเข้าไปในหมู่หมาอื่น หมาอื่น
เห็นก็รุมเข้ามา...มาทำร้ายหมาเหล่านั้น มันรู้ว่ากูแย
ถึงตอนนี้มันต้องลดทิฐิมานะแล้วไม่ยกหูชูหาง มันทำ
อย่างไร มันนอนหงายเลย...นอนหงาย พี่จะกัดตรงไหน
ก็เชื่องกัดตามสบายเถอะ ตามใจเถอะ หมาตัวอื่นมันก็

เข้ามาเลียตัว เลียหาง เลียท้อง มันนอนเฉยไม่ว่าอะไร
ตัวที่เลียมันก็นึกว่ากูเก่งแล้ว อ้ายนั่นมันยอมแพ้กูแล้ว
มันก็ชวนกันเดินกลับไป อ้ายที่นอนหงายอยู่นั้นลุกขึ้นวิ่ง
หางเด่ไปเลย...ปลอดภัย

นี่เรียกว่าหมามันก็ฉลาด มันรู้จักเอาตัวรอดใน
คราวที่จำเป็น คราวจำเป็นมันก็ต้องทำอย่างนั้น มัน
เป็นบทเรียนได้เหมือนกัน สุนัขมันก็ให้บทเรียนแก่เรา
มันทำอย่างนั้นเพราะมันรู้ว่าถ้าขึ้นสู้...กูตาย มันรุมกัน
กัดหูกัดหัวกูตาย มันหลายตัว สู้ทำไม สู้ไม่ได้ เราอย่า
ไปสู้เลย ยอมดีกว่า

คนที่ใช้หลักเกณฑ์นี้ ทำให้สังคมอยู่รอด ชาติ
อยู่รอด ตัวอย่างในทางประวัติศาสตร์ไทย คือในหลวง
รัชกาลที่ ๕ ถูกฝรั่งเหยียบจมูก... พุดภาษาชาวบ้านว่า
เหยียบจมูก เอาเรือบเข้ามา วิ่งเข้ามาโดยไม่ได้บอก
ทำว่ากูมันใหญ่ ฝรั่งเศสมันอวดดี เขาใหญ่โตโอหังยกหู
ชูหาง ป้อมพระจุลฯ ที่ปากน้ำมีปืน ชื่นเข้ามาอย่างนั้น
ไทยก็ชักธงให้หยุด ฝรั่งเศสมันคิดว่า “กูใหญ่...จะเข้าไป”
เข้ามาถึงป้อมก็โดนบีบๆเข้าให้ เรือมันลำใหญ่ยิ่งง่าย

จะตายไป ไทยก็ยิงเอาเรือเสียหายไป มันทหาเรื่อง...มัน
ไม่ใช่เรื่องอะไร มันเรื่องหมาจึงจอกหาเรื่องจะกินลูกแกะ
นั่นเอง “ทำไมแกทำน้ำให้ขุ่น” ลูกแกะบอกว่า “พิไร! ผม
อยู่ได้น้ำจะไปทำน้ำให้ขุ่นได้อย่างไร” “เฮ้า! ถึงไม่ทำ
ครวรวนี้เมื่อปีก่อนแกก็ทำให้ขุ่น” ถ้าบอกว่า “ปีก่อนผม
ยังไม่ได้เกิด” “ชาติก่อนแกก็ทำให้ขุ่น” มันทหาเรื่องจะกิน
แล้วมันก็จะกินให้ได้

ฝรั่งเศสเขาก็ทำอย่างนั้น เขาเอาเรือบุกเข้ามา
ที่นี่เมื่อเราทำกับเขา เขาก็หาว่าเราทำอันตรายเขา แล้ว
เขาไม่ว่าเปล่า เดินทัพเข้ามาเลย ยึดเอาเมืองตราดไว้
ยึดจันทบุรีไว้ ตั้งป้อมตั้งค่ายอย่างแข็งแรง จะไม่ถอย
เออ! ทำอย่างไรที่นี่ พวกนักเลงโตพูดกับมันยาก นิสัย
มหาโจรนี่ มันนึกจะยกทัพเข้าเมืองใครมันก็เข้าไป มัน
ไม่ฟังเสียงของใครทั้งนั้น...เดี๋ยวนี้ก็ยังมิดัวอย่าง... เช่น
ไซเวียตรุกเข้าไปในอัฟกานิสถาน ญวนบุกเข้ามาใน
เขมร อันนี้มันก็เป็นตัวอย่างทัวๆไป...แบบมหาโจรทั้งนั้น
ไม่ต้องพูดไม่ต้องอะไรกันมันเป็นอย่างนั้น

เมื่อจิตใจสงบเยือกเย็น ปัญหาก็ผ่านพ้นไปได้

ทีนี้เราจะทำอย่างไร เมื่อเราถูกบีบคั้นอย่างนั้น
เราจะทำอย่างไร?

ในหลวงรัชกาลที่ ๕ ท่านก็กลุ้มพระทัยเหมือนกัน
ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร คนไทยเรานี้ถ้ากลุ้มใจต้องหาพระ
...กลุ้มใจต้องไปหาพระ ไปดูหมอบ้าง ไปรดน้ำมนต์บ้าง
ไปสะเดาะเคราะห์บ้าง ตามเรื่องตามความเข้าใจทาง
พื้นฐาน แต่ในหลวงท่านไม่ได้ทำอย่างนั้นหรอก ท่าน
นิมนต์พระมาแสดงธรรม

พระที่มาแสดงธรรมก็เรียกว่าพระผู้ทรงความรู้ คือ
พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส...ก็เป็น
น้องนั่นเอง เป็นน้องของในหลวง เป็นน้องร่วมพ่อ แต่
ต่างแม่กัน เข้ามาก็เทศน์ ชักเรื่องธรรมะชาดกอะไรมา
พูดให้ฟัง น้ำพระทัยก็ค่อยสงบค่อยเยือกเย็นมองเห็น
ปัญหา มองเห็นทางแก้ว่าควรจะทำอย่างไร

ขึ้นต้นท่านทรงโทมัสมาก ว่า “เออ! บ้านเมือง
ของเรานี้ ปู่ ตา ย่า ยาย เขาต่อสู้รักษามาด้วยดี จะ
มาเสียบ้านเสียเมืองในตอนเราปกครอง ประวัติศาสตร์

ก็จะจารึกไว้ จะเป็นเรื่องเสียหาย ไม่เป็นอันเสวย ไม่เป็นอันบรรทม มีความทุกข์มาก ทีนี้ก็พวกน้องๆ กรมพระยาต่างๆ กรมพระยาเทววงศ์ฯ อะไรต่างๆ เข้าไปปลอบโยน บอกว่าพระองค์นี้เป็นกัปตันเรือ กำลังพาเรือไทยแล่นไป ก็ต้องพบคลื่นลมบ้างเป็นธรรมดา เมื่อเรือถูกพายุ... พระองค์จะกระโดดลงไปในทะเลเสียแล้ว ใครจะเป็นกัปตันต่อไป กัปตันที่มีความรู้ความสามารถเช่นพระองค์ จะหาที่ไหน เพราะฉะนั้นจะต้องถือเรือต่อไป เรามาช่วยกันคิดช่วยกันอ่านหาวิธีทางต่อไป

พระทัยขึ้นขึ้นเพราะมีผู้ปลอบโยนจิตใจ เจ้านายของเรานั้นท่านรักกัน ท่านสามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน ท่านไม่เกี่ยงไม่งอนกัน ถือหลักใหญ่คือพระเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัวเป็นหลักของชีวิตของท่าน ก็เลยสงบไปแล้วก็คิดว่าต้องหาอุบาย เอ้าจะทำอย่างไร ปลอ่ยให้ยึดไปก่อน...ไม่เป็นไร แผ่นดินมันไม่หายไปไหน ค่อยพูดค่อยจากัน ก็เลยเสด็จไปต่างประเทศ...

การเสด็จไปต่างประเทศนั้นไม่ใช่ไปเที่ยว แต่ไปเพื่อหามิตร ไปประเทศใหญ่ๆ เช่น ประเทศอังกฤษ

ประเทศเยอรมัน เรียกว่ารัสเซียในสมัยนั้น ออสเตอร์เลีย รัสเซีย สมัยนั้นมีพระเจ้าแผ่นดินทั้งนั้น ท่านไปเกือบทุกประเทศ ฝรั่งเศสไม่ไป เดินผ่านหน้าบ้านมันเฉยๆ...กูไม่แวะบ้านนักเลงโต ไปบ้านโน้น บ้านนี้ บ้านนักเลงโต ไม่แวะ มันก็นึกเหมือนกันว่า เอ...เขาไปเที่ยวคบนักเลงอื่นตั้งหลายคน บ้านเราไม่แวะนี่มันไม่ได้ เดี่ยวพวกนั้น เขาจะเล่นงานเราได้เหมือนกัน ก็เลยเชิญให้เข้าไป

เมื่อเชิญไปก็ไปพูดจาวิสาสะเกิดความคุ้นเคยกัน ก็เรียบริ้อย เรียบริ้อยไป เพราะว่าพวกนี้มันพวกลูกแถว พวกลูกหาบทั้งนั้นที่มาสู้รบอยู่ที่นี้ นายอยู่ที่โน่น อยู่ที่ปารีสโน่น พูดกับนายมันดีกว่า เราไปคบวู้ จะไปพูดกับวู้ มันไม่ได้ ต้องไปพูดกับคนเลี้ยงวู้จึงจะรู้เรื่องกัน ถ้าขึ้นไปพูดอยู่กับวู้ เราก็เป็นคนไม่เต็มบาทเท่านั้นเอง ฉะนั้นจะต้องไปพูดกับคนเลี้ยงวู้ที่มันพอพูดกันรู้เรื่อง

ท่านก็ไปพูดที่ปารีส ผลที่สุดก็ตกลงกัน ฝรั่งเศสก็ถอยทัพ แต่มันไม่ถอยเปล่า...พวกโจรเข้าบ้านแล้วมันไม่ถอยเปล่าหรอก มะม่วงมะนาวมะกรูดที่เป็นอยู่ มันก็เก็บไปบ้างตามเรื่องตามราว นั่นก็เหมือนกัน...ถอยก็

ต้องเรียกค่าเสียหายนิดๆหน่อยๆ แต่มันไม่น้อยหรือ
สำหรับประเทศไทยในสมัยนั้น เพราะประเทศไทยใน
สมัยนั้นเงินมันไม่มาก งบประมาณของประเทศเราก็มี
ประมาณ ๘๐ ล้านเท่านั้นเอง...สตางค์มันน้อย เราก็
ต้องเสียให้เขา ไม่เสียก็ไม่ได้เพราะว่าจำเป็น

เมื่อถึงคราวเสีย ก็ต้องยอมเสีย

คนเราเมื่อคราวเสียก็ต้องเสีย เมื่อไม่ถึงคราวจะ
เสียก็อย่าไปเสีย เช่น มีเงินมีทองไม่จำเป็นอย่าไปใช้
แต่ถึงคราวที่จะใช้ก็ต้องใช้ เช่นเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย
แหม! เสียตายสตางค์จะไปหาหมอ เสียตายสตางค์จะ
ไปซื้อหยูกยา แล้วมันจะมีโอกาสได้ใช้เงินนั้นอย่างไร
เขาก็ต้องเชิญไปปาเข้าเท่านั้นเอง นี่เขาเรียกว่าไม่เข้า
เรื่อง ถึงคราวที่จะต้องเสียก็ต้องเสีย เงินมี เอ้า! ไปซื้อ
ยามารับประทานรักษาเยียวยาความเจ็บไข้ได้ป่วย บ้าน
มันร่วเสียตายเงิน...ไม่ต้องซ่อม ให้มันร่วอยู่นั้นแหละ
ไม่เท่าใดพื้นพังเลย แล้วก็ต้องสร้างใหม่ เงินมันก็แพง
ซ่อมดีกว่า นี่เรียกว่ารู้จักจ่าย...คนมันต้องฉลาดอย่างนั้น

ประเทศไทยเราสมัยนั้นในหลวงท่านฉลาด...พาบ้านพาเมืองไปได้ ด้วยอาศัยรู้จักว่า ควรจะทำอย่างไรกับเรื่องนั้นๆ มีเหตุ มีผล รู้จักเวลา รู้จักเหตุผล รู้จักเหตุการณ์ ใช้หลักสี่ปฐิฐธรรมจึงเอาตัวรอด

เราก็ก็เหมือนกัน คนเรามันต้องรู้จักว่าอะไรเป็นอะไร ต้องรู้จักรักษาดัตว์รอด เหมือนกับว่าเวลานี้เขาจะตั้งรัฐบาลกัน มีพรรคใหญ่ๆสองสามพรรค ถ้าสมมติว่าพรรคเหล่านั้นก็แข็งข้อว่า ฉันใหญ่ต้องให้ฉันเป็นนายกรัฐมนตรี พรรคฉันต้องเป็นแกนนำ อีกพรรคหนึ่งก็ว่าไม่ได้...ฉันต้องนำ ต่างคนต่างนำ...เก้าอี้ตัวเดียวนั่งกันตั้ง ๓ คน แล้วที่นี้ต่างคนต่างจะนั่งบนเก้าอี้ฉันนั้น เก้าอี้ฉันนั้นมันจะเป็นอย่างไร มันก็พังเท่านั้นเอง ไม่มีใครได้นั่งกันแย่งกันนั่งสามคน แย่งกันนั่งเก้าอี้มันก็พังเท่านั้นเอง

ถ้าจะไม่ให้พังก็ต้องตกลงกันว่า ใครจะนั่งก่อน คุณจะนั่งก่อนหรือผมนั่งก่อน ดูเหตุผลกัน ดูพรรคพวก ให้เป็นการเรียบร้อย อย่าไปเกียงกัน น้ำหนักไม่ต้องเกียงกันแล้วเวลานี้...เกียงไม่ได้ ประเทศชาติมันจะยิ่งไปกันใหญ่ มีแต่รัฐบาลรักษาการทำอะไรไม่ได้เวลานี้ อะไรมัน

ก็ไปทำไม่ได้ เพียงแต่ว่ารักษาการเท่านั้นเอง จะสั่งอะไร
ก็ไม่ได้...สั่งไปตามเรื่อง แต่ว่านโยบายใหม่ๆจะไม่เกิด
เพราะว่าไม่มีรัฐบาล ข้าเท่าไรยิ่งขาดทุนมากขึ้นเท่านั้น
เพราะฉะนั้นจะต้องตั้งไวๆ

การที่จะตั้งรัฐบาลไวๆนั้นจะทำอย่างไร ทุกคนต้อง
ลดทิฐิฐิมานะ ลดความเห็นแก่ตัว ลดว่ากูใหญ่ กูแก่กว่า
กูมีพวกมากกว่า ลดลงไปแล้วก็ต้องมาจับมือกันเป็น
ไม้ขาหยั่งสามอันเอามาอิงกันเข้า...มันอยู่ได้นะ สองอัน
อิงกันไม่ได้...ต้องสาม พอสามอิงกันแล้วมันก็แข็งแรง
แล้วก็อย่าไปลืมหักพวกเล็กพวกน้อยเขา เอามาร่วมกันบ้าง
มาปรึกษาหารือกัน อย่าไปนึกว่าแกมันเป็นตัวเล็ก...ไปนั่ง
ข้างนอก อย่าเข้ามายุ่ง เด็กรวมหัวกันจะทำให้คนใหญ่
ปวดหัวเหมือนกันนะเขามีหลายคน...ไม่ได้ ต้องเอามา
ปรึกษากัน ร่วมแรงร่วมใจกัน อย่าไปดูหมิ่นใครว่าเป็น
คนความรู้น้อยด้อยศึกษาไม่ได้ คนเรามันออกความคิด
ความเห็นได้ เพราะฉะนั้นต้องเอามาร่วมกันเข้า เอามา
ปรึกษาหารือกัน การที่จะกระทำอย่างนี้ได้ก็เรียกว่าต้อง
ลดทิฐิฐิมานะ...อย่าแข็งข้อเข้าหากัน

เมื่อสมัยพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน และถวาย
พระเพลิงพระบรมศพแล้ว เกิดมีปัญหาคือที่พระบรม
ธาตุ... อัฐิของพระพุทธเจ้า เมื่อถวายพระเพลิงเสร็จแล้ว
ก็ไม่ว่าจะทำอย่างไร เพราะว่าประเทศต่างๆ ก็ส่งทูตมา
จะขอแบ่งพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า เพื่อเอาไปไว้
สักการบูชา ใครจะมาแบ่งไปก่อนก็ได้ เพราะว่ายังมา
ไม่พร้อมกัน...เดี๋ยวมันจะยุ่ง จะเกิดปัญหา

มัลลกษัตริย์เป็นพวกที่เรียกว่าพวกน้อย กำลัง
คนน้อย ประเทศก็น้อย อะไรมันน้อยๆทั้งนั้นแหละ ก็
เลยบอกว่า ไม่ได้...ต้องเก็บไว้ก่อน พวกนี้มามันก็ตั้งทัพ
ล้อมรอบเมืองอยู่ มันไม่ตีกันแน่ เพราะต้องคอยเอา
พระธาตุ...ตีกันไม่ได้ อย่าให้ใครก่อน ให้มาก่อนให้ครบ
หมดก่อน

เมื่อทุกประเทศมาพร้อมกันครบหมดแล้วจะทำ
อย่างไร? ...ประเทศนั้นก็เอาๆ ประเทศนี้ก็เอา
แย่งกันเหมือนหนุ่มแย่งสาวว่าอย่างนั้น แล้วที่นี่จะทำ
กันอย่างไร โทณพราหมณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเป็นผู้มีความ
สามารถ ก็ขึ้นไปยืนประกาศบนเชิงเทียน ไม่ได้ใช้เครื่อง

ขยายเสียง...ในสมัยนั้นคงจะตะโกนบอกให้มาประชุมกัน เอาแต่หัวหน้าก็มาประชุมกัน แล้วก็บอกที่ประชุมว่าพวกเราทั้งหลายนี้นับถือพระผู้มีพระภาคเจ้า นับถือหลักธรรมคำสอนของพระองค์ และนับถือพระอริยสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าของเราทั้งหลายนั้นทรงสรรเสริญความรัก ทรงสรรเสริญความสามัคคี ไม่สรรเสริญความแตกร้าง ไม่ทรงส่งเสริมการทะเลาะเบาะแว้ง การทำสงคราม พระองค์ส่งเสริมสันติภาพ เมื่อเราทั้งหลายมีความจงรักภักดีในพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว พวกเราอยากจะได้พระบรมธาตุอันเป็นเครื่องเตือนใจเอาไปไว้เพื่อเป็นเครื่องสักการบูชา ก็เท่ากับว่าเรารักพระพุทธเจ้า และเมื่อเราทั้งหลายรักพระพุทธเจ้า เราก็มาแบ่งกันดีกว่า...ตกลงแบ่งกันเถอะว่าใครควรจะไปได้สักเท่าไร

พวกนั้นก็เลยเห็นดี มีคนพูดให้เข้าใจแล้วมันก็ดีขึ้นเท่านี้เอง...คนเรานี่ เพราะว่าคนที่กำลังเขินเขี้ยว เคี้ยวฟันเข้าหากันนั้นพูดไม่ได้ ไม่มีความคิดจะพูด ไม่มีความคิดจะกล่าวแล้ว แต่ถ้ามีใครสักคนหนึ่งมาสะกิด

บอกว่าฟังทางนี้หน่อย แล้วท่านก็จะเกิดความคิดที่ถูกต้อง โทณพราหมณ์นั้นเป็นคนเข้าไปตรงกลาง เข้าไปพูดจาทำความเข้าใจ

พวกนั้นก็มองหน้ากันยิ้มกันว่า “เออ! เข้าที่ มอบให้พราหมณ์นี้ก็แล้วกันเป็นผู้จัดการแบ่ง”

โทณพราหมณ์ก็เอาทะนันทองมาเป็นเครื่องตวงตวงด้วยถ้วยทอง...ทะนันทอง มาตักตวงแจกไปคนละทะนานๆ คนละส่วนๆ แจกไปหมดแล้ว ทุกคนก็ได้ไปด้วยความดีอกดีใจ ไม่ต้องเสียเลือดเสียเนื้อกัน เพราะรักพระพุทธเจ้า...

ความเห็นแก่ตัวสร้างทิฏฐิมานะ

ความเห็นแก่ตัวนี้แหละมันสร้างทิฏฐิมานะ ทำให้สำคัญตนว่าเก่งกว่าใครๆ ฉลาดกว่าใครๆ อะไรๆ เก่งกว่าเพื่อน เห็นอเพื่อนทั้งนั้น...แล้วมันก็ยุ่ง คนเดินบนหัวคนนี่มันยุ่ง ถ้าเพื่อนหลีกหัวเสียหน่อย มันก็เหยียบพลาดล้มลงคอหักตายเท่านั้นเอง...ต้องเดินบนดิน เดินอย่างอ่อนน้อมถ่อมตัว

ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจสบาย ชีวิตเป็นสุข

เราอยู่ในสังคมก็เหมือนกัน อย่าทำให้สังคมต้องเดือดร้อน แต่ว่าประพฤติดนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม คนเรามันต้องนึกถึงอะไรต่ออะไร แล้วก็ต้องสร้างสิ่งสัมพันธ์กันในทางที่ถูกที่ชอบ อย่าเอาหน้ายักษ์เข้าใส่กัน ที่คนโบราณพูดว่าบ้านหน้ายักษ์เข้าใส่กัน บ้านหน้ายักษ์เข้าใส่กันมันก็เป็นยักษ์ทั้งคู่ไม่เท่าใดก็ต่อยกันเวทีแตกเท่านั้น ต้องใส่หน้าพระเข้าไป เอาหน้าพระสวมเข้าไป ยิ้มเข้าหากัน จับมือขอโทษกัน “วันนั้นผมตาคูณมากไปหน่อย ขอโทษนะ” มันเรื่องนโยบายจึงด่า พุดกันไป ด่ากันไปก็ตามนโยบาย เสร็จแล้วก็เลิกกัน หันหน้ามาร่วมมือกัน มากินข้าวโต๊ะเดียวกันต่อไป ไม่ถือสา... แล้วก็แล้วกันไป

เรื่องอดีตมันผ่านพ้นไปแล้ว เรามาตั้งต้นชีวิตใหม่ เพื่อชาติบ้านเมือง เพื่อประเทศ เพื่อสร้างสังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม อย่างนี้มันก็ดีดีกว่า

การที่จะทำอย่างนี้ได้ต้องลดทิฏฐิมานะ ลดตัวให้
มันน้อยลงไป อย่าเดินคับประตู เข้าไปในที่ใดที่หนึ่งทำ
ตัวลีบๆเข้าไปหน่อย เข้าไปด้วยการก้มๆ กราบๆ ยกมือ
ไหว้คนทุกคนที่ได้พบปะ...มันก็สบาย

คนอ่อนนั้นมันสบาย คนแข็งนี้ไม่สบาย เวลาเดิน
ไปไหนตัวแข็งเป็นท่อนไม้ มันจะสบายอย่างไร เดิน
สบายๆ พบใครก็ไหว้ ...สวัสดีครับ เมื่อยิ้มแย้มแจ่มใส
ใจมันสบาย ต้องไปในรูปอย่างนั้นชีวิตจึงจะเป็นสุข

ดังที่กล่าวมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอจบการแสดง
ปาฐกถาไว้แต่เพียงนี้

ปาฐกถาแสดง ณ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ปากเกร็ด นนทบุรี

บันทึกการจัดพิมพ์

ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม ขอกราบนมัสการขอพระคุณพระเดชพระคุณพระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ องค์แสดงปาฐกถาธรรมในหนังสือชุด “คือ...ชีวิต” เป็นอย่างสูง อันเป็นปาฐกถาธรรมที่เมตตาแสดงแก่สาธุชน เป็นเรื่องที่น่าสนใจง่าย แต่ทรงคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้จัดพิมพ์หนังสือชุดนี้ขึ้น เป็นธรรมสังการะและอาจารย์บรูชาพระคุณ แสดงกตเวทิตาแด่หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ พระผู้มีเมตตาและมีพระคุณอย่างสูงยิ่งต่อธรรมสภา อันเป็นการประกาศเกียรติคุณแห่งองค์แสดงปาฐกถาแห่งหนังสือชุดนี้

หนังสือชุด “คือ...ชีวิต” จัดพิมพ์จำนวน ๑๒ เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ ๑ คิดดี	เรื่องที่ ๒ พุดดี
เรื่องที่ ๓ ทำดี	เรื่องที่ ๔ คบคนดี
เรื่องที่ ๕ ไปสู่สถานที่ดี	เรื่องที่ ๖ ฐานของชีวิต
เรื่องที่ ๗ รู้จักตนเอง	เรื่องที่ ๘ การควบคุมจิต
เรื่องที่ ๙ เก็บความโกรธ	เรื่องที่ ๑๐ การปล่อยวาง
เรื่องที่ ๑๑ สุข ทุกข์ อยู่ที่ใจ	เรื่องที่ ๑๒ จิตที่ฝึกดีแล้ว

ธรรมสภาได้รวบรวมหนังสือและสื่อธรรมะไว้บริการแก่ท่านสาธุชน จากสำนักพิมพ์และสำนักปฏิบัติธรรมทั่วประเทศ ท่านที่สนใจเลือกชมได้ที่

ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

๒ - ๖ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กทม. ๑๐๑๗๐ โทร. (๐๒) ๔๔๑๑๖๐๔

- **สถาบันบันลือธรรม** กราบเรียนเชิญท่านสาธุชนร่วมฟังพระธรรมเทศนา ในรายการ **พบพระ พบธรรม** ทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น. ณ บริเวณห้องประชุมสถาบันบันลือธรรม อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาธุชนที่สนใจสอบถามองค์บรรยายธรรมได้ที่ โทรศัพท์ (๐๒) ๔๔๑๑๕๓๕

ให้ถือว่าถ้าเมื่อมีเรื่อง "ได้" ก็ต้องมีเรื่อง "เสีย"
เมื่อ "มี" มันก็ต้องมีเรื่อง "ไม่มี" คู่กันตลอดเวลา
แต่ถ้าเมื่อใดใจเราเข้าถึงสภาพว่า ไม่มีอะไรจะได้
ไม่มีอะไรจะเสีย เราก็เป็น "คนไม่ได้ไม่เสีย"

เหมือนกับนักการพนันถ้าชนะ...เมื่อมี "ชนะ" มันก็
ต้องมี "แพ้" หลวงพ่อบัณฑิติกขุ

WWW.THAMMASAPA.COM
ISBN : 978-974-09-3272-7

ขอกราบขอบพระคุณแต่ทุกท่านที่สนับสนุน และสมทบการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มนี้
โปรดช่วยอุปถัมภ์ในการจัดพิมพ์เพื่อการเผยแผ่ธรรมะ ในราคาเล่มละ ๒๐ บาท